

Stærke biblioteker gør en forskel:

HVAD ER ET FOLKEBIBLIOTEK I DAG?

Et videns- og litteraturhus. Relevans og troværdighed. Et investeringsprojekt i stimulering af læsning. “Det er altid en god idé at gå på biblioteket”. Helle Ratz om som ny leder at skabe et bibliotek for alle.

Da en artikel om New York Public Library i 2022 i dagbladet *Information* blev anledning til afskaffelse af biblioteksgebyrer i Glostrup Kommune, ramte Glostrup Bibliotek nyhederne i de landsdækkende medier – trykte som æterbårne. Helle Ratz, leder af kommunens bibliotek fra september 2021, satte med inspiration fra USA fra august 2022 gang i et etårigt projekt om afskaffelse af bøder ved for sen aflevering. Samtidig ramte biblioteket også direkte ind i den aktuelle biblioteksdebat om at styrke børns læsning og om at nå flere brugere – og være et bibliotek for alle.

Mellem sol og byger fortæller Helle Ratz en tidlig julidag om målrettet lokal biblioteksudvikling.

Brugerbarriere blev nyhedsstof

Under pandemien suspenderede New York Public Library som alle andre gebyrer for for sent afleveret materiale. Samtidig kunne man se fremgang i udlån og brugere og gennemførte derfor et forsøg for at se, om dén udvikling holdt. Det gjorde den, og tiltrak desuden flere unge brugere og studerende; målgrupper som bibliotekerne generelt prøver at nå. Så man holdt fast. Den model ville Helle Ratz gerne afprøve i Glostrup og fik politisk opbakning til et forsøg.

“ – Det gik præcis som i New York. Der kom flere brugere til, og de lånte mere. Ikke mindst børnefamilierne var glade for initiativet, fortæller hun.

Efter forsøgets afslutning blev ordningen med politisk tilslutning fra oktober 2023 gjort permanent og fik igen bred medieopmærksomhed. Siden har flere danske biblioteker valgt at følge efter.

I dag kan *alle* gå ind og låne uden at være urolige for at komme til at aflevere en dag for sent.

– Vi lavede selvfølgelig vores egen bekymringsliste, da vi startede gebyrfrit bibliotek med spørgsmål som “Hvad kan der ske?” i forhold til kvik-lån, reserveringslister og alt den slags. Der skete ikke noget. Der afleveres i samme omfang som tidligere, måske lidt mere. Desuden, tilføjer bibliotekets chef med et smil, man skal huske på, at de fleste jo stadig afleverer til tiden.

Økonomisk betød gebyrfrit bibliotek i Glostrup i forsøgsåret et indtægtstab på 75.000-100.000 kroner. Det dækkede biblioteket selv via opsparede midler og efterfølgende via bl.a. en øgning af pris på printkopier samt reducere indkøb af musik og film. I dag er andre danske biblioteker som nævnt fulgt efter. I Ballerup kompenseres biblioteket for indtægtstab. Aktuelt er gebyrfrit udlån oppe at vende i Københavns Kommune.

– Det er forskelligt, hvordan man gør. Nogle steder omfattes som her i Glostrup alles hjemlån, andre steder i første omgang børn og unges, oplyser Helle Ratz.

Biblioteket i Glostrup opkræver ikke mere gebyrer, men sender stadig en besked om udløb af hjemlånt materiale. Beskadiges eller afleveres materialet slet ikke, skal det selvfølgelig erstattes. Det reducerer noget administrativt arbejde. Men vigtigst af det hele – gebyrfriheden fjerner en reel barriere for en del mennesker i forhold til at bruge biblioteket; med automatiseringen af hjemkaldelser kunne et gebyr på 20 kroner lynhurtigt blive til flere hundrede kroner.

Mødet med bogen – barnet og borgeren

Udover at der kom flere lånere til og udlånet steg, og det gør det fortsat, opleves generelt en større brugertilfredshed. Noget både bibliotek og lokalpolitikere naturligvis er glade for og lægger vægt på men samtidig noget, der tilfører biblioteket ikke bare

“Biblioteket er ikke bare bøger i metermål, men andet end en boghal... Den retning jeg har sat, er mødet med borgeren med vægt på relationskompetencer.

øget opmærksomhed uden for egne rammer men masser af god energi. Energi, der bruges på arbejdet for at nå længere ud og at skabe et attraktivt bibliotekstilbud gennem øget fokus på bogen, formidling og værtskab.

I biblioteket arbejdes målrettet med “børn og læsning” og med “bogens plads i samfundet”. Gennem formidling i biblioteksrummet, læsekredse, arrangementer og i samarbejde med partnere uden for murene. At lære at læse og opretholde lysten til at læse er et essentielt redskab for barnets sproglige og kognitive udvikling. Derfor arbejder Glostrups børneformidlere aktivt på at være et bindeled mellem lokale børnefamilier og læsning, og mellem klasselærere og forældre for at bistå med tilbud, der understøtter læring, læseløft og læselyst. Biblioteket indgår som følgebibliotek i det aktuelle nationale projekt om børn og unges læseglæde.

– Biblioteket er ikke bare bøger i metermål, men andet end en boghal. Det handler ikke kun om bøger og litteraturviden, fastslår Helle Ratz. Personale og midler skal bruges bedst muligt på borgernes vegne. Biblioteksfaget i inde i en rivende udvikling, men hverken bibliotekaruddannelsen eller biblioteksassistentuddannelsen findes længere. Nyuddannede er ofte akademikere og har ikke som før en biblioteksviden.

– Den retning jeg har sat, er mødet med borgeren med vægt på relationskompetencer, fortæller Helle Ratz. Værtskabet ser hun som den afgørende strategi i forhold til at nå bibliotekets mål og den daglige virksomhed.

Værtskab – vejen frem

For en måned siden afsluttede biblioteket et halvandet år langt udviklingsforløb om relationsbaseret værtskab med konsulent Sussi Nyled, cand. scient. bibl. fra Danmarks Biblioteksskole og University of Illinois i Chicago.

– Skrivebordene er kommet ud af udlånet. Det er os, der er og skal være opsøgende i mødet med borgeren. Det er os, der henvender sig. ‘Sig til, hvis der er noget jeg kan hjælpe Dem med’ er død og borte. Man skal kunne nærme sig folk, uden at det føles, som om man overfalder dem fyldt af gode intentioner.

– Når man er ansat på et bibliotek, er det for mig som leder naturligt, at man er indstillet på at samtale om litteratur på enhver måde. Nogle medarbejdere kommer med en baggrund, hvor de har været ansat til at håndtere logistik og andre med en kandidatuddannelse. Vi har arbejdet med det, og det viser sig, at alle har en naturlig interesse i bøger, siger Helle Ratz.

Gennem forløbet med Sussi Nyled og temadage med oplæg ude fra f.eks. om Tænk tanken Fremtidens Biblioteks nye segmenteringsanalyse fra november 2023 har man arbejdet med at folde begrebet ud – også i forhold til, hvilken erfaring den enkelte har.

Helle Ratz brænder for biblioteket. Selv har hun ikke en klassisk biblioteksuddannelse bag sig, men har mange års erfaring fra bibliotekssektoren. De sidste 17 faktisk i Glostrup og før det bl.a. på Gentofte Hovedbibliotek. Hun har bl.a. en kommunomuddannelse, diplom i ledelse og overvejer diplom i kultur og ledelse – samt et besøg til New York Public Library, der inspirerede til gebyrfrat bibliotek.

Det har været en lang udviklingsproces, især for det administrative personale.

“ – Skrivebordet behøver man ikke, man kan have en tablet eller en telefon, hvor man har adgang til præcis det samme. Nu har vi nogle fælles værtskabsprincipper, og nu har vi et helt andet møde med borgeren.

En overraskelse for os i processen har været, hvor meget borgerne rent faktisk godt vil tale med os, tilføjer bibliotekets chef.

Mød biblioteket og dets partnere

At følge med udviklingen i samfundet, at bevæge sig ad nye veje til borgeren er at andet væsentligt aspekt. Det handler for Helle Ratz om relevans. Og den skabes også i samarbejde med bibliotekets mange partnere f.eks. i relation til et fornyet fokus på faglitteratur. Det er partnere som Danmarks Naturfredningsforening i Glostrup, Demokrati i Europa og Oplysningsforbundet DEO. I samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening livestreames direkte fra Aarhus Universitet om videnskabelige projekter.

Med *Sindets måneder* sættes nu i efteråret fokus på trivsel med biblioteket som arrangør og samlingssted. Gennem nye og inddragende litterære fællesskaber for sårbare borgere, vil man bidrage til trivsel og til at afstigmatisere forestillingerne om 'det syge sind' gennem litteratur og viden i et samarbejde med bl.a. Psykiatrisk Center Glostrup. Andre partnere er Bedre Psykiatri, Forfatterskolen PSI og Center for Kunst og Mental Sundhed, mens forfatter Anna Rieder gennem oplæsning og samtale vil sætte fokus på litteraturens evne til at udtrykke svære følelser.

Med biblioteket på udebane

Bibliotekets aktiviteter har vakt opmærksomhed ud over kommunegrænserne. Kommunens godt 23.000 indbyggere i Danmarks 5. mindste kommune på ca. 13 km² betjenes af ét bibliotek – hovedbiblioteket, Glostrup Bibliotek. Man har dog også taget fat på at udbygge samarbejdet med lokale partnere, så man i dag møder biblioteket andre steder i kommunen. Et mål er at lave bredt favnende arrangementer og opbygge tilhørsforhold fra personale til bruger, så der samtidig skabes en tilknytning til borgerne gennem møder med biblioteket andre steder, som det hedder i bibliotekets virksomhedsplan.

Et meget omtalt initiativ er *Litteratur på bassinkanten*. Et højt-læsningsarrangement sammen med Glostrup Fritidscenter og svømmehal. Mens man flyder i varmvandsbassinet og lytter til en fortælling, skaber lys og lyd en helt særlig oplevelse, dyb koncentration og velvære.

– På den måde når vi for eksempel nye målgrupper, som måske

Litteratur på bassinkanten.

bliver til kernebrugere. Eller måske har deltagerne bare en særlig litteraturoplevelse sammen med biblioteket den dag. Det er også fint. Det er en måde at vise hvad biblioteket kan – og her uden for matriklen.

Litteraturarrangementerne, hvor forfattere selv nogle gange læser op, er en del af svømmehallens *Stille-voksen-aften*. De er udviklet af bibliotekets litteraturformidler Kirsten Vestergaard Mikkelsen og har dannet skole for anderledes formidling i andre kommuner.

Ny kulturstrategi på vej

Glostrup Kommune har ikke en bibliotekspolitik, men er i gang med en ny Kultur-, idræt- og fritidspolitik, den nuværende er fra 2019. Aktuelt arbejdes med et udkast på embedsmandsplan, fortæller Helle Ratz engageret. Overskrifterne i det arbejde er fire og lige nu: Stærke fællesskaber, fysisk og mental trivsel, rum for aktivitet og sidst men ikke mindst dannelse. Og taler således direkte ind i bibliotekets virksomhedsplan og dets indsats for at 'biblioteket er et sted for alle'.

Kultur-, idræt- og fritidspolitikken og udmøntningen udformes inden for rammerne af Glostrup Kommunes vedtagelse om kerneopgaver, der handler om "mestring og udfoldelse". Målet er, at den vedtages inden årets udgang.

– Kultur-, idræt- og fritidspolitikken skal indgå i bibliotekets retning for, hvor ressourcer og midler prioriteres indenfor de givne

En række lokale frivillige, Kulturkorpset, er tilknyttet biblioteket. De bidrager eksempelvis til aktiviteter som IT-caféen, Lektiecaféen, Læsehunde med mere.

rammer. På en måde, så vi også fremover kan møde borgerne i kommunen med et interessant og relevant bibliotekstilbud, slutter Helle Ratz med et smil.

■ **HELLEN NIEGAARD**

Fotos: Glostrup Bibliotek

OM Glostrup Bibliotek

Bibliotekets virksomhed er i dag tilrettelagt ud fra følgende fem indsatsområder:

- **Videns- og litteraturhus**
Et stærkt fokus på fri og lige adgang til viden og litteratur for alle
- **Børn og læsning**
Børns læsning er en hjørnesten i Glostrup Biblioteks fundament. Vi understøtter børns læselyst og sikrer derved de kommende generationers aktive deltagelse i videnssamfundet
- **Demokrati og samskabelse**
Biblioteket er et frit og åbent ikke-kommercielt mødested med uformelle rammer, hvor vi samskaber med frivillige
- **Mødet med brugeren/biblioteket 24/7**
Nærværende og opsøgende betjening, både i biblioteksrummet og digitalt
- **Samarbejder**
Vi er en naturlig, attraktiv og tilgængelig samarbejdspartner både internt og eksternt.

Se mere om biblioteket og find Virksomhedsplan 2024/25 på glostrupbib.dk.

VIRKSOMHEDSPLAN 2024/25

GLOSTRUP BIBLIOTEK